

dr hab. Marek Szczepański,
prof. nadzw. Politechniki Poznańskiej
Wydział Inżynierii Zarządzania
Katedra Nauk Ekonomicznych PP

Poznań, dn. 2015-04-12

Recenzja pracy doktorskiej mgr Roberta Jeżewskiego na temat „Pożyczki społecznościowe (social lending) na rynku polskim”

1. Ocena oryginalności rozwiązania problemu badawczego

Recenzowana praca podejmuje istotny poznawczy problem badawczy, jakim jest analiza rynku pożyczek społecznościowych (social lending) w Polsce, a także jego perspektyw rozwojowych i zagrożeń. Bez wątplenia jest to problem oryginalny, o charakterze naukowym. W polskiej literaturze naukowej z zakresu nauk ekonomicznych nie było jak dotąd monografii ukazujących w sposób systematyczny rozwój idei social lending, a także zawierających szczegółową analizę rozwoju rynku, instrumentów finansowych oraz infrastruktury technicznej oraz rozwiązań prawno-instytucjonalnych niezbędnych do zawierania i realizacji transakcji w formie pożyczek społecznościowych. Rozprawa doktorska mgr Roberta Jeżewskiego wypełnia istniejącą do tej pory lukę poznawczą w tym obszarze wiedzy na temat nowego segmentu rynku finansowego (pożyczki społecznościowe w świecie funkcjonują od 2005 roku, w Polsce dopiero od 2007 r.). Podjęcie badań nad nowym obszarem praktyki gospodarczej stanowi bez wątplenia zaletę recenzowanej pracy, której oryginalność oraz istotność poznawcza nie budzi wątpliwości. Można wręcz stwierdzić, że recenzowana praca doktorska ma charakter nowatorski, co przejawia się w wypełnieniu luki poznawczej w rozpatrywanej dziedzinie.

Wyniki badań mogą mieć również walory aplikacyjne, zwłaszcza jeśli chodzi o szczegółowe porównania warunków udzielania i kosztu pożyczek społecznościowych w odniesieniu do innych instrumentów, w tym zwłaszcza kredytów bankowych.

Zdając sobie sprawę z wyzwania, jakim było wkroczenie doktoranta na nowy, niespenaterowany jeszcze obszar badań, można jednak sformułować pewne uwagi krytyczne co do sposobu rozwiązania problemu badawczego.

Już na etapie formułowania tezy i hipotez badawczych, we wstępie pracy (s. 11-12) widoczna jest swoista nadmiarowość, co potem przełożyło się na układ całej pracy, której obszerne fragmenty (rozdział I – Tradycje pożyczania pieniędzy, przedstawione przez autora aż od czasów starożytnych (sic!) oraz rozdział II – Pożyczanie pieniędzy w Polsce) nie były, w opinii

recenzenta, potrzebne do rozwiązania postawionego problemu badawczego. Stanowią one co prawda ciekawe kompendium wiedzy o pieniądzu i pożyczaniu pieniędzy, ale opisywanie, jak pożyczano pieniądze w mieście Uruk w starożytnym Sumerze w III tysiącleciu p.n.e., w Babilonie w II tysiącleciu p.n.e., w starożytnym Egipcie, w starożytnych Chinach czy też we włoskich miastach-państwach w czasach renesansu nie było potrzebne do badania rynku pożyczek społecznościowych w Polsce, który pojawił się dopiero w pierwszej dekadzie XXI wieku. Na dobrą sprawę praca mogłaby rozpocząć się od rozdziału III: Pożyczanie pieniędzy w dobie Internetu, a cel poznawczy zostałby z powodzeniem zrealizowany.

O ile główna teza stawiana w pracy: „stwierdzenie, że kredyt udzielony za pomocą platformy specjalizującej się w usłudze tzw. social lending jest atrakcyjniejszy niż kredyt bankowy” może stanowić punkt wyjścia do badań (pod warunkiem doprecyzowania kryteriów oceny owej większej atrakcyjności”), o tyle pewne zdziwienie recenzenta budzi duża liczba (aż 7) hipotez badawczych, z których część sformułowano w sposób nazbyt ogólny, co utrudnia ich operacjonalizację i empiryczną weryfikację.

Co prawda autor stara się przełożyć tezę i hipotezy badawcze na szczegółowe cele badawcze (s.11-12), ale wydaje się, że bardziej logiczne byłoby sformułowanie szczegółowych problemów (zagadnień) badawczych bezpośrednio po głównym problemie (pytaniu) badawczym, a w dalszej kolejności tezy i hipotezy badawczych (próbnych wyjaśnień postawionych szczegółowych pytań (problemów) badawczych, podlegających empirycznej weryfikacji).

Prawidłowo określono zakres przedmiotowy badań, zakres czasowy i przestrzenny (s.12-13). Również za prawidłowy wobec celu poznawczego uznać należy dobór zastosowanych w pracy doktorskiej metod badawczych: literaturowej, statystycznej, analizy porównawczej i analizy opisowej.

Układ pracy jest logiczny, choć – jak wcześniej wskazano – całkowite usunięcie lub skomasowanie do maksimum jednego rozdziału zawierającego skondensowany przegląd historycznie stosowanych metod i instrumentów finansowych służących do pożyczania pieniędzy wyszłoby całej rozprawie zdecydowanie na dobre. W razie ewentualnej publikacji tej rozprawy wskazane byłoby jej zdecydowane skrócenie.

Tym niemniej główny cel poznawczy pracy oraz cele (zagadnienia) szczegółowe zostały w pełni zrealizowane w rozdziałach III (Pożyczanie pieniędzy w dobie Internetu), rozdziale IV (Pożyczki społecznościowe w świetle analizy porównawczej z sektorem bankowym) oraz w

rozdziale V (Perspektywy i zagrożenia rozwoju social lending na rynku polskim). Istotne poznawczo i praktycznie i należycie udokumentowane i zweryfikowane w rozdziałach IV i V wnioski zostały trafnie i precyzyjnie wypunktowane we wnioskach i podsumowaniu (s.235-238).

Bibliografia wykorzystana w pracy obejmuje 131 pozycji, z czego 60 to publikacje zagraniczne, głównie w j. angielskim. Dobór literatury nie budzi zastrzeżeń, poza brakiem paru klasycznych pozycji z polskiej literatury z zakresu finansów, np. prac K.Jajugi, S.Owsiaka czy W.Dębskiego.

Praca jest poprawna pod względem edytorskim, w wyjątkiem drobnych uchybień (np. kropki pojawiające się w nazwach niektórych punktów pracy – por. s.40).

II. Ocena ogólnej wiedzy teoretycznej kandydata w dyscyplinie naukowej ekonomii

Praca świadczy o erudycji autora, a także opanowaniu wiedzy teoretycznej z zakresu ekonomii, zwłaszcza w odniesieniu do problematyki finansowej. Tej ogólnie pozytywnej oceny nie zmieniają drobne nieścisłości, lapsusy czy też nadmierne skróty myślowe i uproszczenia, które znaleźć można w pracy. Nie dotyczą one wniosków z badań własnych autora, które sformułowane zostały na podstawie wnikliwych badań i dobrze uzasadnione, ale mogą wynikać z tendencji do objęcia w jednej pracy zbyt szerokiego zakresu tematycznego (niepotrzebne dywagacje historyczne, podejmowanie wątków ubocznych niezwiązanych bezpośrednio z tematem prowadzonych badań).

Przykładem takich zbyt ogólnych stwierdzeń może być następujący fragment: „W roku 2008, kiedy banki nie doszacowały ryzyko kredytowe i w związku z nim światowa gospodarka uległa załamaniu, czego efektem jest światowy kryzys gospodarczy. W efekcie czego gospodarstwa domowe pozostały bez dostępu do finansowania swoich potrzeb. Instytucje finansowe zastopowały udzielanie kredytów”.

W odniesieniu do Polski, gdzie w aktywach banków komercyjnych nie było tzw. toksycznych aktywów i instytucje państwowe nie musiały dopłacać ogromnych sum dla ratowania systemu bankowego (jak np. w USA), opisane przez autora zjawisko „zastopowania udzielania kredytów” dla gospodarstw domowych w ogóle nie wystąpiło. Przeciwnie, właśnie w 2008 r. instytucje finansowe udzieliły rekordowo wysokiej sumy kredytów gotówkowych i ratałnych.

Dopiero w pierwszym półroczu 2014 r. wartość kredytów gotówkowych i ratałnych udzielonych przez banki i SKOKI, wynosząca 37,7 mld zł, przewyższyła stan z rekordowego

pod względem 2008 r.¹ Nawet w tych krajach, gdzie trzeba było ratować systemy bankowe kosztem wzrostu długu publicznego, kredyty konsumpcyjne dla ludności były dostępne również w 2008 r.

Nie przeczy to ogólnej tezie autora, że rynek pożyczek społecznościowych stanowi alternatywę i uzupełnienie tradycyjnej oferty kredytowej oferowanej przez banki i że wszelkie utrudnienia (ale nie całkowita blokada) w dostępie do kredytów bankowych skłaniają podmioty poszukujące kapitału (zarówno przedsiębiorców, jak i gospodarstwa domowe) do poszukiwania innych niż bankowe źródeł finansowania.

III. Ocena umiejętności prowadzenia samodzielnej pracy naukowej przez doktoranta

W swojej pracy pan mgr Robert Jeżewski wykazał umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowo-badawczej, trafnego wnioskowania i dużą dociekliwość. Świadczą o tym rezultaty badań własnych przedstawione w rozdziałach III-V oraz fakt podjęcia nowatorskiego w naszej literaturze naukowej tematu.

IV. Wnioski końcowe recenzenta

Biorąc pod uwagę ogólnie pozytywną ocenę oryginalności podjętego tematu badawczego, poprawności merytorycznej, metodologicznej i formalnej pracy, a także ogólnej wiedzy teoretycznej kandydata i jego umiejętności prowadzenia samodzielnych badań naukowych, recenzent z pełnym przekonaniem stwierdza, że praca mgr Roberta Jeżewskiego na temat „Pożyczki społecznościowe (social lending) na rynku polskim” **spełnia wymogi rozprawy doktorskiej** (zgodnie z przepisami dotyczącymi stopni naukowych w Polsce, w szczególności: Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym) oraz rekomenduje Radzie Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu dopuszczenie do publicznej obrony tego dzieła.

¹ Por. Kredyty konsumpcyjne w Polsce. Rekordowe półrocze (informacja przygotowana na podstawie danych z Biura informacji Kredytowej), http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/arttykul/kredyty:konsumpcyjne:w_polsce_rekordowe_poltprze_1250_1598077.html (dostęp: 10.04.2015).